

Briselē, 4.3.2016.
COM(2016) 111 final

2016/0063 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES LĒMUMS

par to, lai Eiropas Savienības vārdā parakstītu Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

1.1. Vispārīga informācija

Ministru komiteja 2011. gada 7. aprīlī pieņēma Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Konvencija Nr. 210). 2011. gada 11. maijā tā bija pieejama parakstīšanai. Saskaņā ar Konvencijas 75. pantu to var parakstīt Eiropas Padomes dalībvalstis, valstis, kas nav Eiropas Padomes dalībvalstis, bet ir piedalījušās tās izstrādāšanā, un Eiropas Savienība.

Sarunas par Konvenciju tika risinātas īpašas *ad hoc* komitejas sešās sanāksmes, kas notika no 2009. gada decembra līdz 2010. gada decembrim. Eiropas Savienība kopā ar dalībvalstīm šajās sanāksmēs piedalījās novērotāja statusā. Pēc desmitās Eiropas Padomes dalībvalsts ratifikācijas Konvencija 2014. gada 1. augustā stājās spēkā. Līdz 2016. gada 1. februārim divpadsmit ES dalībvalstis ir ratificējušas Konvenciju, un divdesmit piecas dalībvalstis to ir parakstījušas.

Vardarbība pret sievietēm ir sieviešu cilvēktiesību pārkāpums un galēja diskriminācija, kas sakņojas dzimumu nevienlīdzības izpausmēs un veicina to saglabāšanu un stiprināšanu. Kā atzīts Līgumos (Līguma par Eiropas Savienību (LES) 2. un 3. pantā un Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 8. pantā) un Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (23. pants), dzimumu līdztiesība ir Eiropas Savienības pamatvērtība un mērķis. Hartā ir atzītas arī tiesības uz cilvēka cieņu, tiesības uz dzīvību un tiesības uz personas neaizskaramību, kā arī aizliegta necilvēcīga vai pazemojoša izturēšanās, kā arī visa veida verdzība un piespiedu darbs (Hartas 1.–5. pants). Pienākums aizsargāt sievietes no vardarbības ir noteikts arī saskaņā ar ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, kurai ir pievienojusies ES un tās dalībvalstis¹, un ANO komiteja, kura uzrauga šīs Konvencijas īstenošanu, ir ieteikusi ES ratificēt Eiropas Padomes Konvenciju, tādējādi sperot soli pretī vardarbības pret sievietēm un meitenēm ar invaliditāti apkarošanai²

Vērtējot vispārīgāk, ES ir stingri apņēmusies apkarot vardarbību ne tikai tās teritorijā, bet arī tās starptautisko iniciatīvu ietvaros³.

ES ir pieņēmusi stingras nostājas⁴ par nepieciešamību izskaust vardarbību pret sievietēm un nolūkā apkarot šādu vardarbību tā finansē īpašas kampaņas un vietējos projektus. Spēkā

¹ Padomes 2009. gada 26. novembra Lēmums par to, lai Eiropas Kopiena noslēgtu Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (2010/48/EK), OV L 23, 27.1.2010., 35.–36.lpp.

² Noslēguma apsvērumi par sākotnējo Eiropas Savienības ziņojumu, CRPD/C/EU/CO/1, 4.9.2015., http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fEU%2fCO%2f1&Lang=en

³ <http://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2015/05/26-fac-dev-council-conclusions-gender-development/> Padomes secinājumi par Dzimumu līdztiesības rīcības plānu 2016.–2020. gadam, <http://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2015/10/26-fac-conclusions-gender-development/>; Padomes secinājumi par rīcības plānu cilvēktiesību un demokrātijas jomā (2015.–2019. gads) <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10897-2015-INIT/lv/pdf>; ES pamatnostādnes par vardarbību pret sievietēm un meitenēm un viņu visāda veida diskriminācijas apkarošanu <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/16173cor.en08.pdf>

⁴ Skat., piemēram, COM(2010) 491 *final*, Komisijas paziņojumu par Sieviešu un vīriešu līdztiesības stratēģiju 2010.–2015. (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52010DC0491>); Padomes 2010. gada 8. marta secinājumus par vardarbības pret sievietēm izskaušanu Eiropas Savienībā, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lisa/113226.pdf; Komisijas dienestu darba dokumentu “Stratēģiskā iesaiste dzimumu līdztiesības jomā 2016.–2019. gadam”

esošajos tiesību aktos tādās jomās kā noziedzīgos nodarījumos cietušo aizsardzība, bērnu seksuālās izmantošanas un vardarbības pret bērniem novēršana un patvērums un migrācija tiek ņemtas vērā no dzimumvardarbības cietušo īpašās vajadzības.

Neraugoties uz centieniem gan valstu, gan ES līmenī, vardarbība pret sievietēm joprojām ir nopietna problēma: saskaņā ar Pamattiesību aģentūras apsekojumu, kas publicēts 2014. gadā⁵, ES katra trešā sieviete kopš 15 gadu vecuma ir piedzīvojusi fizisku un/vai seksuālu vardarbību, katra divdesmitā sieviete ir tikusi izvarota, 75 % no kvalificētās profesijās vai augstākajā vadībā esošajām sievietēm ir cietušas no seksuālas uzmākšanās un katra desmitā sieviete ir pieredzējusi vajāšanu vai seksuālo uzmākšanos ar jauno tehnoloģiju starpniecību.

Ar dzimumu saistīta vardarbība ietekmē ne tikai veselību un labklājību, bet arī sieviešu līdzdalību darba tirgū, tādējādi negatīvi ietekmējot viņu ekonomisko neatkarību un ekonomiku kopumā. Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts lēš, ka ar dzimumu saistītas vardarbības pret sievietēm radītās izmaksas Eiropas Savienībā ir aptuveni 226 miljardi euro gadā⁶.

1.2. Konvencijas mērķis un saturs

Ar Konvenciju, kā noteikts tās **I nodaļā**, tiek radīts visaptverošs tiesiskais regulējums, lai aizsargātu sievietes un meitenes pret visa veida vardarbību un novērstu šādu vardarbību, tostarp vardarbību ģimenē, sodītu par to un izskaustu to. Tas aptver plašu pasākumu klāstu, sākot no datu vākšanas un izpratnes veidošanas līdz juridiskiem pasākumiem nolūkā noteikt kriminālatbildību par dažādiem pret sievietēm vērstās vardarbības veidiem. Konvencija ietver pasākumus vardarbības upuru aizsardzībai un atbalsta pakalpojumu sniegšanai un aplūko ar dzimumu saistītas vardarbības aspektus patvēruma un migrācijas kontekstā, kā arī pārrobežu izpausmes. Ar Konvenciju nosaka īpašu uzraudzības mehānismu nolūkā nodrošināt to, ka Konvencijas dalībvalstis efektīvi īsteno tās noteikumus.

Konvencijā ir definēti galvenie tekstā izmantotie termini. Konvencijā ietvertā sievietes definīcija tiek attiecināta arī uz meitenēm vecumā līdz 18 gadiem. Konvencijas dalībvalstīm tiek uzlikts par pienākumu nosodīt visa veida diskrimināciju, nodrošinot, ka to tiesību sistēmās piemēro vīriešu un sieviešu līdztiesības principu, un tiek skaidri norādīts, ka pozitīva rīcība ir iespējama. Konvencija kā cilvēktiesību instruments uzliek visām Konvencijas dalībvalstīm par pienākumu nodrošināt, lai valsti pārstāvošie dalībnieki atturas no jebkādam vardarbības izpausmēm un ar pienācīgu rūpību panāk, lai nevalstisko dalībnieku vardarbības izpausmes tiktu novērstas, izmeklētas un sodītas un tiktu atlīdzināts minēto vardarbības izpausmju radītais kaitējums. Konvencija nepārprotami ir piemērojama gan miera laikos, gan bruņotu konfliktu situācijās. Lai gan saistoši pienākumi saskaņā ar Konvenciju tiek noteikti tikai attiecībā uz sievietēm, to mudina piemērot visiem vardarbības ģimenē upuriem, t. i., arī vīriešiem un zēniem.

Ar **II nodaļu** papildina jauno Eiropas Padomes instrumentu “trīs P” (*Prevention, Protection, Prosecution*) pieeju – novēršana, aizsardzība, kriminālvajāšana, nosakot par pienākumu

ievieš integrētu politiku⁷, un sniegt visaptverošu pieeju problēmas risināšanai, atzīstot, ka tikai ar juridiskajiem pasākumiem “trīs P” pieejas ietvaros vien nepietiks, lai izskaustu vardarbību pret sievietēm. Tas izpaužas kā pienākums vardarbības upuru tiesības noteikt par visu pasākumu galveno elementu un nodrošināt efektīvu sadarbību starp visiem attiecīgajiem dalībniekiem, t.i., starp iestādēm, aģentūrām un organizācijām, un visos līmeņos, t.i., valsts, reģionālajā un vietējā līmenī. Ir jāatzīst, ka nevalstiskās organizācijas un pilsoniskā sabiedrība ir nozīmīgi dalībnieki un Konvencijas dalībvalstīm ir jāveicina un jāatbalsta to darbība. Konvencijas dalībvalstīm ir jāpiešķir atbilstoši finanšu resursi un cilvēkresursi, lai īstenotu integrētu politiku, pasākumus un programmas vardarbības novēršanai, tostarp pietiekamu finansējumu nevalstiskajām organizācijām. Turklāt Konvencijā tiek atzīta sistemātiskas un piemērotas datu vākšanas būtiskā loma efektīvas politikas veidošanā un veikto pasākumu uzraudzībā, ko, pamatojoties uz uzticamiem un salīdzināmiem datiem, veic uzraudzības mehānisma ietvaros.

Galvenais noteikums paredz izvirzīt un vajadzības gadījumā izveidot vienu vai vairākas valsts iestādes, kas atbild par rīcībpolitikas un pasākumu koordinēšanu, īstenošanu, uzraudzību un novērtēšanu, tostarp koordinē datu vākšanu, analīzi un izplatīšanu.

III nodaļā ir saskaņoti Konvencijas dalībvalstu pienākumi novēršanas jomā. Saskaņā ar Konvencijas vispārējo ievirzi Konvencijas dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt daudzpusīgu pieeju, kuru veido izpratnes veidošana un tādu jautājumu kā dzimumu līdztiesība un vardarbība iekļaušana izglītības sistēmā visos līmeņos, izmantojot piemērotus izglītības materiālus un izglītības programmas un paplašinot nevardarbības un dzimumu līdztiesības vērtību veicināšanu neformālajā izglītībā, sportā, kultūrā, izklaides jomā un plašsaziņas līdzekļos. Konvencijas dalībvalstīm ir jānodrošina, ka attiecīgo profesiju pārstāvji, kas strādā ar vardarbības upuriem un vardarbības izdarītājiem, tiek pienācīgi apmācīti. Jāievieš arī pasākumi, ar ko nodrošina atbalsta un ārstēšanas programmas vardarbības izdarītājiem. Plašsaziņas līdzekļu un informācijas tehnoloģiju nozari būtu jāaicina piedalīties materiālu un brīvprātīgi piemērojamo standartu izstrādē.

IV nodaļā nosaka vispārīgos principus par vardarbības upuriem, kā arī vardarbības lieciniekiem paredzētās informācijas, atbalsta pakalpojumu un aizsardzības raksturu. Tajā ir uzskaitītas vairākas jomas, kurās Konvencijas dalībvalstīm jāveic konkrēti pasākumi. Tajās ietilpst vispārējo atbalsta pakalpojumu pieejamība, piemēram, juridiskās un psiholoģiskās konsultācijas un specializēti pakalpojumi, tostarp patversmes, bezmaksas un pastāvīgi pieejamas palīdzības tālrunu līnijas, īpašas medicīniskās un tiesu ekspertīzes atbalsts seksuālās vardarbības upuriem un bērnu, kas ir liecinieki, vajadzību respektēšana. Turklāt jāievieš pasākumi, lai veicinātu to, ka vardarbības akta liecinieks vai persona, kurai ir pamatots iemesls uzskatīt, ka šāds akts var tikt izdarīts vai ka var tikt izdarīti atkārtoti vardarbības akti, ziņo par to, kā arī noteikumi, saskaņā ar kuriem attiecīgo profesiju pārstāvjiem būtu pienākums ziņot par vardarbības aktiem vai potenciālajiem vardarbības aktiem, nepārkāpjot savu vispārējo pienākumu saglabāt konfidencialitāti.

V nodaļā par materiālo tiesību normām noteikti vardarbības veidi, par kuriem būtu jānosaka kriminālatbildība, un Konvencijas dalībvalstu pienākums iekļaut savos krimināltiesību aktos vairākus noziedzīgus nodarījumus. Tajos ietilpst psiholoģiskā vardarbība, kas izpaužas kā iebaidīšana vai piespiešana, vajāšana⁸, fiziskā vardarbība, seksuālā vardarbība un izvarošana, piespiedu laulības, sieviešu dzimumorgānu kropļošana, piespiedu aborti / sterilizācija un

⁷ Skat. Konvencijas paskaidrojuma ziņojumu <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800d383a>

⁸ Vienīgi par psiholoģisku vardarbību un vajāšanu Konvencijas dalībvalstīm ir rīcības brīvība noteikt cita veida sankcijas, skat. 78. panta 3. punktu.

seksuāla uzņēmānās. Konvencijas dalībvalstīm ir jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka "goda aizstāvēšanu" nevar izmantot, kā minēto noziegumu attaisnojumu. Konvencija uzliek Konvencijas dalībvalstīm par pienākumu noteikt kriminālatbildību par palīdzību noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, to atbalstīšanu vai mēģinājumu tos izdarīt, kā arī par citu personu kūdīšanu izdarīt šādus noziegumus, un nodrošināt piemērotas un atturošas sankcijas. Nosakot piemērojamo sankciju var tikt ņemti vērā citas Konvencijas dalībvalsts pieņemtie galīgie notiesājošie lēmumi. Saskaņā ar Konvenciju valstu tiesību sistēmās jānosaka konkrēti atbildību pastiprinoši apstākļi. Konvencijas ietvaros Konvencijas dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt, ka vardarbības izdarītājs pietiekamā mērā atlīdzina civiltiesiskos zaudējumus un maksā kompensāciju, kā arī pienācīgu valsts kompensāciju⁹ noteikto nodarījumu upuriem. Vardarbības gadījumus ir jāņem vērā tiesvedībā par aizgādību, saskarsmes tiesībām un bērnu drošību. No procesuālo tiesību viedokļa Konvencija paredz Konvencijas dalībvalstīm pienākumu noteikt jurisdikciju par nodarījumiem, kas izdarīti attiecīgās Konvencijas dalībvalsts teritorijā un ko izdarījis attiecīgās Konvencijas dalībvalsts valstspiederīgais vai persona, kuras pastāvīgā dzīvesvieta atrodas Konvencijas dalībvalsts teritorijā, un noteikt jurisdikciju par nodarījumiem, kas ir vērsti pret attiecīgās Konvencijas dalībvalsts valstspiederīgo vai personu, kuras pastāvīgā dzīvesvieta atrodas Konvencijas dalībvalsts teritorijā¹⁰. Visbeidzot, Konvencijas dalībvalstīm nav atļauts noteikt obligātus strīdu alternatīvās izšķiršanas procesus.

VI nodaļa tiek vērsta uz procesuālajiem noteikumiem un aizsardzības pasākumiem izmeklēšanas un tiesvedības posmos. Konvencijas dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt, ka tiesībsargājošās iestādes sniedz tūlītēju aizsardzību vardarbības upuriem, tostarp vāc pierādījumus, un veic letalitātes riska un situācijas nopietnības novērtējumu. Īpaša uzmanība jāpievērš jautājumam par vardarbības izdarītāju piekļuvi ieročiem. Tiesību sistēmām ir jānodrošina iespēja pieņemt ārkārtas aizliegumu tuvoties un ierobežojošus rīkojumus vai aizsardzības rīkojumus, neradot vardarbības upurim lieku finansiālo vai administratīvo slogu. Vispārējs princips ir, ka saukšana pie kriminālatbildības par vissmagākajiem noziedzīgajiem nodarījumiem nav atkarīga no tā, vai vardarbības upuris ir ziņojis vai iesniedzis sūdzību¹¹. Šajā Konvencijas nodaļā ir iekļauts neizsmeļošs tādu pasākumu saraksts, kuru mērķis ir visos izmeklēšanas un tiesvedības posmos aizsargāt vardarbības upuru tiesības un intereses, tostarp to kā liecinieku vajadzības. Sarakstā cita starpā ir ietverti pasākumi, kuru mērķis ir pasargāt vardarbības upurus no iebaidīšanas un atkārtotas viktimizācijas, nodrošināt agrīnu ziņošanu, gadījumos, kad vardarbības izdarītāji aizbēg vai tiek atbrīvoti, vai pēc iespējas novērst saziņu starp vardarbības upuri un vardarbības izdarītāju. It īpaši jāņem vērā no vardarbības cietušo bērnu un liecinieku, kas ir bērni, īpašās vajadzības. Konvencijas dalībvalstīm jānodrošina vardarbības upuru tiesības saņemt juridisko palīdzību. Turklāt attiecībā uz vissmagākajiem noziegumiem ir jānosaka pietiekami garš noilguma termiņš, lai pēc tam, kad vardarbības upuris ir sasniedzis pilngadību, varētu efektīvi uzsākt tiesvedību¹².

VII nodaļā atzīmē, ka migrantes un patvēruma meklētājas ir jo īpaši neaizsargātas no ar dzimumu saistītas vardarbības izpausmēm, un ievieš dzimumu līdztiesības principam atbilstošu vardarbības izpratni šajā kontekstā. Tā paredz no vardarbības cietušajām migrantēm

⁹ Konvencijas dalībvalstis var ierosināt atrunu attiecībā uz šo pienākumu, skat 78. panta 2. punktu.

¹⁰ Atrunas var iesniegt attiecībā uz saistīto noteikumu vairākiem aspektiem, skat. 44. pantu.

¹¹ Tomēr Konvencijas dalībvalstis var ierosināt atrunu attiecībā uz fiziskas vardarbības sīkiem kriminālpārkāpumiem, skat. 78. panta 2. punktu.

¹² Konvencijas dalībvalstis drīkst ierosināt atrunu attiecībā uz piespiedu laulības, sieviešu dzimumorgānu kroplēšanas, piespiedu aborta / sterilizācijas noziedzīgiem nodarījumiem. Atrunu nevar ierosināt attiecībā uz seksuālo vardarbību, tostarp izvarošanu.

iespēju iegūt patstāvīgu uzturēšanās statusu¹³. Jāatzīst, ka ar dzimumu saistīta vardarbība ir vajāšanas forma un bēgļu statusa piešķiršana jāizver, pamatojoties uz dzimumu līdztiesības principam atbilstošu izpratni. Turklāt Konvencijas dalībvalstīm ir jāievieš dzimumu līdztiesības principam atbilstošas bēgļu uzņemšanas programmas. Šajā nodaļā arī apskatīts jautājums par neizraidīšanas principa ievērošanu attiecībā uz sievietēm, kas cietušas no vardarbības.

VIII nodaļa ir veltīta starptautiskās sadarbības nodrošināšanai starp Konvencijas dalībvalstīm. Konvencijas dalībvalstis sadarbojas Konvencijas īstenošanā un izmanto attiecīgos reģionālos un starptautiskos sadarbības instrumentus. Konvencijas dalībvalstīm ir jānodrošina, ka par noziegumiem, kas izdarīti citas puses teritorijā, vardarbības upuris var iesniegt sūdzību savā dzīvesvietas valstī. Konvencijas dalībvalstīm būtu jāinformē vienai otru situācijās, kad personai draud tūlītējs vardarbības risks, lai varētu veikt aizsardzības pasākumus. Šajā nodaļā ir iekļauts pienākums personas datus apstrādāt saskaņā ar Eiropas Padomes Konvenciju par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisku apstrādi (Nr. 108).

IX nodaļā noteikti Konvencijas īstenošanas uzraudzības mehānismi. Ir jāizveido neatkarīga ekspertu grupa (“*GREVIO*”)¹⁴ (10 līdz maksimāli 15 locekļu sastāvā¹⁵), kuru veido neatkarīgi un augsti kvalificēti eksperti, kas ir pušu valstspiederīgie¹⁶. Ministru komiteja ir noteikusi ievēlēšanas procedūru¹⁷. *GREVIO* locekļus ievēl Konvencijas dalībvalstu komiteja.

Konvencijas dalībvalstis ziņo *GREVIO*, kura var arī veikt sīkāku izmeklēšanu un doties valsts vizītēs. *GREVIO* iesniedz ziņojuma projektus pusēm, lai tās varētu sniegt komentārus. Galīgos ziņojumus un secinājumus nosūta attiecīgajām pusēm un Konvencijas dalībvalstu komitejai. Konvencijas dalībvalstu komiteja var lemt, vai pieņemt konkrētajai Konvencijas dalībvalstij paredzētus ieteikumus. *GREVIO* var arī pieņemt vispārīgus ieteikumus. Valstu parlamentus uzaicina piedalīties uzraudzības darbā. *GREVIO* strādā saskaņā ar savu reglamentu¹⁸.

Konvencijas dalībvalstu komiteju veido Konvencijas dalībvalstu pārstāvji. Tā ievēl *GREVIO* locekļus. Pēc tam sanāksmes notiek pēc vienas trešdaļas Konvencijas dalībvalstu, Konvencijas dalībvalstu komitejas priekšsēdētāja vai Eiropas Padomes ģenerālsēkretāra lūguma.

X nodaļā precizēts, ka Konvencija neskar saistības, kas izriet no citiem starptautisko tiesību aktiem, un ka Konvencijas dalībvalstis var noslēgt citus starptautiskus nolīgumus attiecībā uz šajā Konvencijā aplūkotajiem jautājumiem, lai pastiprinātu šīs Konvencijas noteikumus.

XI nodaļā izklāstīta procedūra Konvencijas grozīšanai. Ar tām Konvencijas dalībvalstīm, kas nav Eiropas Padomes dalībvalstis, par grozījumiem notiek apspriešanās.

¹³ Konvencijas dalībvalstis var ierosināt atrunu attiecībā uz 59. pantu par uzturēšanās statusu, skat 78. panta 2. punktu.

¹⁴ Ekspertu grupa vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanai.

¹⁵ Šos piecus papildu locekļus iecels pēc 25. ratifikācijas.

¹⁶ No katras Konvencijas dalībvalsts drīkst būt tikai viens valstspiederīgs.

¹⁷ *Resolution CM/Res(2014)43 on rules on the election procedure of the members of the Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO)*, 19.11.2014, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Res%282014%2943&Language=lanFrench&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864>

¹⁸ Savu reglamentu *GREVIO* pieņēma savā pirmajā sanāksmē, 2015. gada 21.-23. septembrī <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168048358b>

XII nodaļā iekļauti noslēguma noteikumi. Tajā skaitā precizējumi, ka Konvencijas noteikumi neskar labvēlīgākus noteikumus valstu vai saistošajos starptautiskajos tiesību aktos, klauzula par strīdu atrisināšanu un noteikums par parakstīšanu, ratificēšanu un stāšanos spēkā un par to valstu pievienošanos, kas nav Eiropas Padomes dalībvalstis. Eiropas Savienībai Konvencija ir nepārprotami pieejama parakstīšanai (75. panta 1. punkts) un ratifikācijai, pieņemšanai vai apstiprināšanai, un šim nolūkam attiecīgos instrumentus deponē Eiropas Padomes ģenerālsēkretāram. Ikviens valsts vai Eiropas Savienība, parakstot vai ratificējot šo Konvenciju, var noteikt teritoriju vai teritorijas, kurās tā ir piemērojama. Atrunas ir pieļaujamas attiecībā uz atsevišķiem noteikumiem un uz piecu gadu laikposmu (ko var pagarināt).

Konvencijai ir pievienots **Papildinājums**, kurā noteiktas *GREVIO* locekļu (un citu delegācijas locekļu) privilēģijas un imunitātes, kad tie savu pienākumu ietvaros dodas valstu vizītēs.

1.3. ES politikas mērķis, parakstot Konvenciju

Konvencijā paustais pilnībā atbilst Savienības daudzpusīgajai pieejai ar dzimumu saistītas vardarbības problēmas risināšanai un liek uzsvāru uz pasākumiem, kas tiek īstenoti ES iekšējās un ārējās politikas ietvaros. Konvencijas parakstīšana raidītu spēcīgu politikas signālu par ES apņemšanos apkarot pret sievietēm vērstu vardarbību, saskaņojot tās iekšējās un ārējās darbības, kā arī papildinot valstu un ES līmeni, un vairotu tās uzticamību un pārskatāmību tās starptautisko partneru priekšā. Tas stiprinātu ES darbības, kuru mērķis ir apkarot pret sievietēm vērstu vardarbību, panākot koordinētāku pieeju iekšējā līmenī un stiprinot tās lomu starptautiskajos forumos.

2. PRIEKŠLIKUMA JURIDISKIE ASPEKTI

2.1. ES kompetence parakstīt Konvenciju

Lai gan būtiskas Konvencijas daļas un jo īpaši noteikumi attiecībā uz materiālajām krimināltiesībām un citi V nodaļas noteikumi, ir dalībvalstu kompetencē, ievērojama Konvencijas noteikumu daļa ietilpst ES kompetencē un tāpēc ES būtu jāparaksta Konvencija kopā ar dalībvalstīm.

Saskaņā ar LESD 157. pantu Savienībai ir kompetence jo īpaši dzimumu līdztiesības un diskriminācijas novēršanas jomā, kas ir būtisks faktors I nodaļā, kā arī attiecībā uz seksuālo uzbrukumu, – uz ko attiecas Konvencijas 40. pants, – darba attiecību un profesionālo darbību jomā un attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu, turklāt Savienības kompetencē saskaņā ar LESD 82. un 84. pantu ietilpst arī IV nodaļas un VI nodaļas pasākumi, kas skar vardarbības upuru aizsardzību un atbalstu un izmeklēšanu, kriminālvajāšanu, procesuālās tiesības un aizsardzības pasākumus, un šajās jomās jau ir pieņemti sekundārie tiesību akti. Attiecībā uz sievietes un bērnu seksuālās izmantošanas jautājumu regulējumu juridiskais pamats ir LESD 83. panta 1. punkts. Saskaņā ar LESD 78. un 79. pantu noteikti jautājumi patvēruma un migrācijas jomā, uz ko attiecas Konvencijas VII nodaļa, ir ES kompetencē. Jautājumi par mobilo ES pilsoņu un viņu trešo valstu laulāto uzturēšanās statusu, kā arī par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, un viņu laulāto statusu saskaņā LESD 18., 21., 46., 50., 78. un 79. pantu ir ES kompetencē. Attiecībā uz konsulārās aizsardzības aspektiem (skatīt Konvencijas 18. panta 5. punktu), ES kompetence izriet no LESD 23. panta. Visbeidzot, saskaņā ar LESD 81. un 82. punktu Savienības kompetencē ietilpst pārobežu civillietas un krimināllietas, uz ko attiecas Konvencijas VIII nodaļas pasākumi par starptautisko

sadarbību¹⁹. Šajā nodaļā ietilpst arī saistības attiecībā uz datu aizsardzību, kas saskaņā ar LESD 16. pantu ir Savienības kompetencē esoša joma.

Savienība ir pieņēmusi vairākus tiesību aktus šādās jomās: seksuālā uzmākšanās darba attiecību un profesionālo darbību jomā un saistībā ar pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu²⁰, kriminālnoziedzumā cietušo tiesības, atbalsts un aizsardzība kriminālprocesa kontekstā, tostarp izmeklēšanas un kriminālvajāšanas posmos²¹, patvērums un migrācija, kā arī trešo valstu valstspiederīgo uzturēšanās statuss,²² pārrobežu sadarbība civillietās un krimināllietās²³, materiālo krimināltiesību noteikumi bērnu aizsardzībai (kas attiecībā uz meitenēm ietilpst Konvencijas darbības jomā)²⁴, noteikumi par audiovizuālo mediju pakalpojumiem un nepilngadīgo aizsardzību, diskriminācijas aizliegums komercpaziņojumos un naida kurināšana, pamatojoties cita starpā uz dzimumu²⁵, un datu

¹⁹ Skatīt, piemēram, Konvencijas paskaidrojuma ziņojuma 329. punktu, kurā iekļauta informācija, ka Konvencijas 62. panta 2. punkts ir balstīts uz Padomes 2001. gada 15. marta Pamatlēmumu 2001/220/JHA par cietušo statusu kriminālprocesā (OV L 82, 22.3.2001., 1. lpp.).

²⁰ Padomes 2004. gada 13. decembra Direktīva 2004/113/EK, ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm, attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu, OV L 372, 21.12.2004., 37. lpp. Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 5. jūlija Direktīva 2006/54/EK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos, OV L 204, 26.7.2006., 23. lpp.; 2010. gada 7. jūlija Direktīva 2010/41/ES par to, kā piemērot vienlīdzīgas attieksmes principu vīriešiem un sievietēm, kas darbojas pašnodarbinātas personas statusā, OV L 180, 15.7.2010., 1. lpp.

²¹ Direktīva 2012/29/ES, ar ko nosaka noziedzumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus, OV 315, 14.11.2012., 57. lpp.

²² Attiecīgajos sekundārajos tiesību aktos ietilpst Direktīva 2004/81/EK par uzturēšanās atļauju, ko izdod trešo valstu valstspiederīgām personām, kuras ir cilvēku tirdzniecības upuri, OV L 261, 6.8.2004., 19. lpp.; Direktīva 2003/86/EK par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanas, OV L 251, 3.10.2003., 12. lpp.; Direktīva 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, OV L 348, 24.12.2008., 98. lpp.; Direktīva 2009/52/EK, ar ko nosaka minimālos standartus sankcijām un pasākumiem pret darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu valstspiederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi, OV L 168, 30.6.2009., 24. lpp.; Direktīva 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu, OV L 337., 20.12.2011.; Direktīva 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija), OV L 180, 29.6.2013., 96. lpp., Direktīva 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai, OV L 180, 60. lpp.; skat. arī Direktīvu 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, OV L 158, 30.4.2004., 77. lpp., un Padomes Direktīvu 2003/109/EK par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji, OV L 16, 23.1.2004., 44. lpp.

²³ Regula (ES) Nr. 606/2013 par aizsardzības pasākumu savstarpēju atzīšanu civillietās, OV L 181, 29.6.2013., 4. lpp.; Direktīva 2003/8/EK par to, kā uzlabot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību šādos strīdos, OV L 26, 31.1.2003., 41. lpp.; Direktīva 2004/80/EK par kompensāciju noziedzumos cietušajiem, OV L 261, 6.8.2004., 15. lpp. Padomes Pamatlēmums 2008/947/TI par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu tādiem spriedumiem un probācijas lēmumiem, kuri paredzēti probācijas pasākumu un alternatīvu sankciju uzraudzībai, OV L 337, 16.12.2008., 102. lpp.; Direktīva 2011/99/ES par Eiropas aizsardzības rīkojumu, OV L 338, 21.12.2011., 2. lpp.; Padomes Pamatlēmums 2009/315/TI par organizatoriskiem pasākumiem un saturu no sodāmības reģistra iegūtas informācijas apmaiņai starp dalībvalstīm, OV L 93, 7.4.2009., 23. lpp.; Padomes Lēmums 2009/316/TI par Eiropas Sodāmības reģistru informācijas sistēmas (ECRIS) izveidi, piemērojot Pamatlēmuma 2009/315/TI 11. pantu, OV L 93, 7.4.2009., 33. lpp.; Padomes Pamatlēmums 2008/675/TI par Eiropas Savienības dalībvalstīs pieņemtu spriedumu ņemšanu vērā jaunā kriminālprocesā, OV L 220, 15.8.2008., 32. lpp.

²⁴ Direktīva 2011/93/ES par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālās izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, OV L 335, 17.12.2011., 1. lpp.;

²⁵ Direktīva 2010/13/ES (Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva), OV L 95, 15.4.2010., 1. lpp.).

aizsardzība.²⁶ Pastāv arī Savienības tiesību akti par dalībvalstu sadarbības aspektiem ES pilsoņu konsulārās aizsardzības kontekstā²⁷.

Pienākumi izriet arī no ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām, kurai ES un tās dalībvalstis ir līgumslēdzējas puses²⁸. Minētās Konvencijas 6., 7., 15. un 16. pantā Konvencijas dalībvalstīm noteikts pienākums to iespēju robežās nodrošināt, ka sievietēm un bērniem ar invaliditāti ir vienlīdzīgas tiesības un ka invalīdi ir aizsargāti pret ekspluatāciju, vardarbību un ļaunprātīgu izmantošanu.

Saskaņā ar LESD 3. panta 2. punktu Savienībai ir ekskluzīva kompetence gadījumos, kad Konvencija varētu ietekmēt vai mainīt šo kopīgo noteikumu darbības jomu. Tā tas ir, piemēram, attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar trešo valstu valstspiederīgo, bezvalstnieku, tostarp starptautiskās aizsardzības saņēmēju, uzturēšanās statusu (ciktāl uz tiem attiecas Savienības tiesību akti) un starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu, un attiecībā uz noziegumos cietušo tiesībām. Lai gan daudzi spēkā esošie noteikumi ir minimuma noteikumi, nevar izslēgt, ka, ņemot vērā jaunāko tiesu praksi, dažus no minētajiem noteikumiem varētu skart izmaiņas vai to darbības joma varētu tikt grozīta.

2.2. Ierosinātā Padomes lēmuma juridiskais pamats

Saskaņā ar iedibināto tiesas judikatūru juridiskā pamata izvēle ES pasākumam ir jāpamato ar objektīviem faktoriem, kuri ir pārskatāmi tiesā; šie faktori ietver pasākuma mērķi un saturu²⁹. Ja ES pasākuma analīze atklāj, ka tam ir dubults mērķis vai ka tam ir divas sastāvdaļas, un ja vienu no tiem var atzīt par galveno vai dominējošo, bet otram ir tikai palīgraksturs, tad pasākums ir jābalsta tikai uz vienu juridisko pamatu, proti, uz to, ar ko saistīts galvenais vai dominējošais mērķis vai sastāvdaļa. Ja izņēmuma kārtā ir noteikts, ka pasākumam ir vairāki mērķi, kas ir cieši saistīti, un neviens no tiem nav sekundārs un netiešs attiecībā uz citiem, pasākumi ir jābalsta uz dažādiem atbilstīgiem juridiskajiem pamatiem³⁰.

Juridiskais pamats saskaņā ar Līgumu par Eiropas Savienības darbību šajā gadījumā ir šāds: 16. pants (datu aizsardzība), 19. panta 1. punkts (diskriminācija dzimuma dēļ), 23. pants (konsulārā aizsardzība citas dalībvalsts pilsoņiem), 18., 21., 46, un 50. pants (pilsoņu brīva pārvietošanās, darba ņēmēju brīva pārvietošanās un brīvība veikt uzņēmējdarbību), 78. pants (patvēruma, papildu un pagaidu aizsardzība), 79. pants (imigrācija), 81. pants (tiesu iestāžu sadarbība civillietās), 82. pants (tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās), 83. pants (ES līmeņa noziedzīgu nodarījumu un sankciju definēšana attiecībā uz īpaši smagiem noziegumiem ar pārrobežu dimensiju), 84. pants (noziedzības novēršanas pasākumi bez dalībvalstu normatīvo aktu tuvināšanas) un 157. pants (vienlīdzīgas iespējas un attieksme pret vīriešiem un sievietēm darba attiecību un profesionālo darbību jomā).

Lai gan Konvencija sastāv no vairākiem komponentiem, kopumā tās svarīgākais mērķis ir novērst vardarbīgus noziegumus pret sievietēm, tostarp vardarbību ģimenē, un nodrošināt

²⁶ Direktīva 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti, OV L 281, 23.11.1995., 31. lpp.; Padomes Pamatlēmums 2008/977/TI par tādu personas datu aizsardzību, ko apstrādā, policijas un tiesu iestādēm sadarbojoties krimināllietās, OV L 350, 30.12.2008., 60. lpp.

²⁷ Direktīva (ES) 2015/637 par koordinācijas un sadarbības pasākumiem, ar ko veicina nepārstāvēto Savienības pilsoņu konsulāro aizsardzību trešās valstīs, OV L 106, 24.4.2015., 1. lpp.

²⁸ Padomes 2009. gada 26. novembra Lēmums par to, lai Eiropas Kopiena noslēgtu Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (2010/48/EK), OV L 23, 27.1.2010., 35. lpp.

²⁹ Lieta C-377/12, Komisija/Padome, 34. punkts.

³⁰ Turpat, 34. punkts.

aizsardzību šādos noziegumos cietušajiem. Tāpēc šķiet, ka ir vietā pamatot lēmumu ar Savienības kompetences jomām, kas noteiktas LESD V sadaļā un jo īpaši 82. panta 2. punktā un 84. pantā. Konvencijas noteikumiem par citiem jautājumiem ir papildu raksturs vai, piemēram, datu aizsardzības noteikumiem – palīgraksturs attiecībā uz Konvencijas galvenajiem pasākumiem³¹. Tādējādi, galvenais juridiskais pamats tam, lai ES varētu īstenot savu kompetenci attiecībā uz Konvenciju kopumā, neiekļaujot elementus, kuri neietilpst tās kompetencē, ir LESD 82. panta 2. punkts un 84. pants.

2.3. Noslēgums

No minētā var secināt, ka kompetences, kas piešķirtas Savienībai, un kompetences, kas nav piešķirtas Savienībai, ir savstarpēji saistītas, tādējādi Konvenciju paraksta gan dalībvalstis, gan Savienība.

³¹ Fakts, ka kādam elementam var būt papildu raksturs, nenozīmē, ka Savienībai nav ekskluzīvas kompetences attiecībā uz šo elementu. Savienības noteikumu juridiskais pamats, pats par sevi nav noteicošais tam, vai šos noteikumus ietekmē starptautisks nolīgums: iekšējā tiesiskā regulējuma juridisko pamatu nosaka regulējuma galvenais elements, bet atsevišķs noteikums, kuru potenciāli var ietekmēt, var būt tikai šī regulējuma papildu elements. Savienības ekskluzīvās kompetences mērķis ir saglabāt Savienības tiesību aktu efektivitāti un pienācīgu ar šiem noteikumiem izveidoto sistēmu darbību neatkarīgi no iespējamiem ierobežojumiem, ko paredz Līguma noteikums, uz kuru iestādes ir balstījušās, lai pieņemtu šādus noteikumus (atzinums 1/03, EU:C:2006:81, 131. punkts).

Priekšlikums

PADOMES LĒMUMS

par to, lai Eiropas Savienības vārdā parakstītu Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 82. panta 2. punktu un 84. pantu saistībā ar tā 218. panta 5. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

tā kā:

- (1) Eiropas Savienība līdz ar dalībvalstīm piedalījās kā novērotāja sarunās par Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu (Konvencija Nr. 210) ("Konvencija"), ko Eiropas Padomes Ministru komiteja pieņēma 2011. gada 7. aprīlī. Konvencija tika darīta pieejama parakstīšanai 2011. gada 11. maijā.
- (2) Saskaņā ar Konvencijas 75. pantu Konvenciju var parakstīt Eiropas Savienība.
- (3) Ar Konvenciju tiek izveidots visaptverošs un daudzpusīgs tiesiskais regulējums nolūkā aizsargāt sievietes no jebkāda veida vardarbības. Tiesiskais regulējums vērsts uz vardarbības pret sievietēm un meitenēm un vardarbības ģimenē novēršanu, izskaušanu un saukšanu pie atbildības par to. Tas aptver plašu pasākumu klāstu, sākot no datu vākšanas un izpratnes veidošanas līdz juridiskiem pasākumiem nolūkā noteikt kriminālatbildību par dažādiem pret sievietēm vērstās vardarbības veidiem. Tas ietver pasākumus vardarbības upuru aizsardzībai un atbalsta pakalpojumu sniegšanai un pievēršas ar dzimumu saistītas vardarbības aspektam patvēruma un migrācijas jautājumos. Ar Konvenciju tiek izveidots īpašs uzraudzības mehānisms, lai nodrošinātu to, ka Konvencijas dalībvalstis efektīvi īsteno tās noteikumus.
- (4) Konvencijas parakstīšana Savienības vārdā veicina līdztiesības starp vīriešiem un sievietēm īstenošanu visās jomās, kas ir viens no Eiropas Savienības galvenajiem mērķiem un vērtībām un kas saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 2. un 3. pantu, Līguma par Eiropas Savienības darbību 8. pantu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 23. pantu ir īstenojams visās Eiropas Savienības darbībās. Vardarbība pret sievietēm ir sieviešu cilvēktiesību pārkāpums un galēja diskriminācija, kas sakņojas dzimumu nevienlīdzības izpausmēs un veicina to saglabāšanu un stiprināšanu. Apņemoties īstenot Konvenciju, Savienība apstiprina savu apņemšanos apkarot vardarbību pret sievietēm tās teritorijā un globālā līmenī un uzlabo pašreizējās politiskās darbības un pastāvošo apjomīgo tiesisko regulējumu kriminālprocesuālo tiesību jomā, kas ir īpaši nozīmīgi attiecībā uz sievietēm un meitenēm.
- (5) Lai gan dalībvalstis saglabā kompetenci atbilstoši Konvencijas prasībām valsts materiālo krimināltiesību ietvaros noteikt kriminālatbildību par vairākiem vardarbīgas izturēšanās veidiem pret sievietēm, lielākā daļa no Konvencijas noteikumiem ir Savienības kompetencē un tā šo noteikumu jomās ir pieņēmusi plašu noteikumu

kopumu. Konkrētāk, Savienība ir pieņēmusi noteikumus par noziegumos cietušo tiesībām, jo īpaši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/29/ES³² ietvaros. Konvencijā ir arī apskatītas vajadzības, kas rodas migrantēm un sievietēm, kas meklē patvērumu vai papildu un alternatīvo aizsardzību, nosakot šajās jomās, kurās jau pastāv visaptverošs ES tiesību aktu kopums, dzimumu līdztiesības principam atbilstošu perspektīvu.

- (6) Savienībai ir ekskluzīva kompetence tiktāl, ciktāl Konvencija var ietekmēt Savienības kopīgos noteikumus vai mainīt to darbības jomu.
- (7) Īrijai un Apvienotajai Karalistei ir saistoša Direktīva 2012/29/ES un tādēļ tās piedalās šā lēmuma pieņemšanā.
- (8) Saskaņā ar 1. un 2. pantu Protokolā Nr. 22 par Dānijas nostāju, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Līgumam par Eiropas Savienības darbību, Dānija nepiedalās šā lēmuma pieņemšanā un Dānijai šis lēmums nav saistošs un nav jāpieņem.
- (9) Tādēļ Konvencija būtu jāparaksta Savienības vārdā, ņemot vērā tās noslēgšanu vēlākā datumā,

IR PIEŅĒMUSI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Ar šo apstiprina Eiropas Padomes Konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu parakstīšanu Eiropas Savienības vārdā, ņemot vērā minētās Konvencijas noslēgšanu.

Parakstāmās Konvencijas teksts ir pievienots šim lēmumam.

2. pants

Padomes Ģenerālsēkretariāts pilnvaras parakstīt Konvenciju, ņemot vērā tās noslēgšanu, piešķir personai (personām), kuru (kuras) ir norādījusi Komisija.

3. pants

Šis lēmums stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Briselē,

*Padomes vārdā —
priekšsēdētājs*

³² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/29/ES (2012. gada 25. oktobris), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI (OV L 315, 14.11.2012., 57. lpp.).